

Beslutsstöd eller beslutsnöd?

Utmaningar med implementering av beslutsstödsverktyg i VA-verksamheter

Bakgrund

Det finns många beslutsstödsverktyg som VA-organisationer skulle kunna använda sig av, men verktygen skulle kunna användas i mycket större utsträckning än de faktiskt gör. I forskningsprogrammet Mistra InfraMaint har man undersökt och kartlagt hinder för en bredare tillämpning av beslutsstödsverktyg inom VA-organisationer.

Vad är ett beslutsstöd?

Syftar på processer, metoder och tekniska system som används för att underlätta och förbättra beslutsfattande – särskilt i komplexa eller osäkra situationer.

Vad är ett beslutsstödsverktyg?

Beslutsstödsverktyg är digitala eller analytiska system, applikationer eller metoder som syftar till att stödja och förbättra beslutsfattande genom att samla in, bearbeta, analysera och visualisera relevant information.

Vad är tillgångsförvaltning?

Tillgångsförvaltning är en systematisk och långsiktig process för att förvalta en

organisations tillgångar, exempelvis infrastruktur, med syftet att säkerställa tillförlitlig funktion, kostnadseffektiv drift och hållbar utveckling över hela tillgångens livscykel.

Varför behöver beslutsstödsverktyg användas inom VA?

- Prioritera underhåll och investeringar i ledningsnätet
- Optimera drift
- Prognostisera framtida kapacitetsbehov baserat på data

Trots verktygens teoretiska potential finns ett tydligt glapp till praktisk tillämpning. Både litteraturstudie och intervjuer visar att tekniska, organisatoriska och kulturella hinder – såsom bristfällig datahantering, resursbrist och lågt intressentengagemang – försvårar

implementationen. Studien betonar behovet av ett holistiskt angreppssätt och **har tagit fram rekommendationer för hur VA-organisationer kan fatta välgrundade beslut genom strukturerat införande av beslutsstödsverktyg.**

Vad har studien kommit fram till?

Datahantering, resursbegränsningar, intressentengagemang och organisatorisk tröghet är stora utmaningar för beslutsstödsverktyg.

Tidigare forskning belyser att långsiktiga strategiska frågor som digitalisering är den största utmaningen medan utförda intervjuer betonar omedelbara operativa problem såsom resursbrist, oförenliga arbetsmetoder och förtroendebrist.

Maximera effektiviteten: upptäck kraften i beslutsstödsverktyg

Beslutsstödsverktyg hjälper till att prioritera genom att sammanställa och analysera stora mängder data, vilket gör beslutsprocessen mer **strukturerad** och **transparent**. De ger en **tydlig struktur** för att sortera alternativ och fatta välgrundade beslut baserat på riskvärderingar och konsekvensanalyser. Verktygen underlättar också **diskussioner** och **samarbete** inom arbetsgrupper, vilket förbättrar beslutsfattandet. Dessutom bidrar de till att **minska politiska konflikter** genom att basera beslut på data snarare än magkänsla. Slutligen skapar de **tillit** och **kontinuitet** i organisationen genom att göra beslutsprocessen spårbar och transparent.

VA-organisationens checklista vid implementering av nya beslutsverktyg:

1. Gör en behovsbedömning: Identifiera vilka beslut som behöver fattas och vilken data som krävs.
2. Avsätt tid för implementering: Förbered data, utbilda personal och säkerställ tekniska aspekter.
3. Ta fram en plan för införande: Säkerställ att både personella och finansiella resurser finns tillgängliga.
4. Använd verklighetsförankrade fallstudier: Implementera verktygen i mindre skala för att underlätta acceptans.

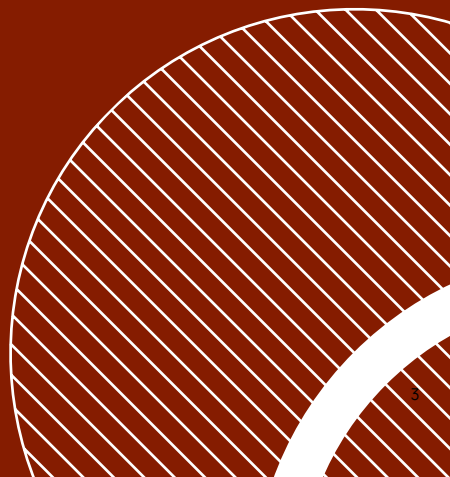

”

Om en modell matas med dåliga data, då kommer du inte ha förtroende för modellen och då kommer du inte fatta beslut baserat på det.

”

Litar du på datan så har du lättare att lita på beslutsstöd. Annars samlar du in den och så blir det kyrkogård. Du måste tro på datan och det som verktyget gör med datan.

Hur genomfördes studien?

I studien kombinerades två metoder: en systematisk genomgång av tidigare forskning och intervjuer med yrkesverksamma i branschen.

Genomgång av tidigare forskning

Genom att följa etablerade forskningsprinciper (PRISMA) granskades ett stort antal vetenskapliga artiklar från bland annat Europa. Fokus låg på studier som beskrev olika verktyg – till exempel modeller, programvaror eller algoritmer – och vilka hinder som uppstått vid deras införande. Resultaten delades in i teman som rörde exempelvis teknik, organisation och resurser, och presenterades visuellt i form av trädigram för att lättare se vilka utmaningar som återkom mest.

Och hur gjorde vi för att undersöka hur det FAKTISKT fungerar i verkligheten?

Tio personer som arbetar i svenska VA-verksamheter intervjuades, från drifttekniker till chefer och strateger. De kom från både stora och små organisationer spridda över landet. Intervjuerna byggde på öppna frågor om deras erfarenheter av beslutsstöd i vardagen. Svaren analyserades med hjälp av en klassisk modell som tar upp tre dimensioner: om man förstår verktygen, om man kan använda dem och om man vill använda dem. I studien undersöktes också attityder inom organisationerna: hur inställningen till beslutsstöd påverkar om de verkligen används.

Tillsammans gav dessa två metoder en bred och djup bild av vilka utmaningar som finns och vilka möjligheter beslutsstödsverktyg kan erbjuda om de används på rätt sätt.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med
Robert Gladh
robert.gladh@ri.se

Emmanuel Okwori
emmanuel.okwori@ri.se

MISTRA
inframaint

RI
SE